

Ústřední komise fyzikální olympiády České republiky
Úlohy krajského kola 58. ročníku FO
kategorie D

1. Vagón a běžec

Lokomotiva roztláčila vagón, který se po přímé trati s konstantním stoupáním pohybuje samostatně. V okamžiku, kdy vagón během jízdy do kopce mine svým předním koncem kilometrovník při rychlosti o velikosti $v_0 = 9,0 \text{ m} \cdot \text{s}^{-1}$, začneme měřit čas. Vagón stejným koncem mine při jízdě zpět kilometrovník podruhé v čase 27 s, přičemž vlivem valivého odporu je doba jízdy nahoru o 3,0 sekundy kratší než doba jízdy dolů. Zvolme osu x ve směru stoupající trati s počátkem v místě kilometrovníku. Podél trati vede přímá stezka, po níž se s kopce ke kilometrovníku pohybuje stálou rychlostí běžec. V čase 0 s se nachází ve vzdálenosti 90 m od kilometrovníku.

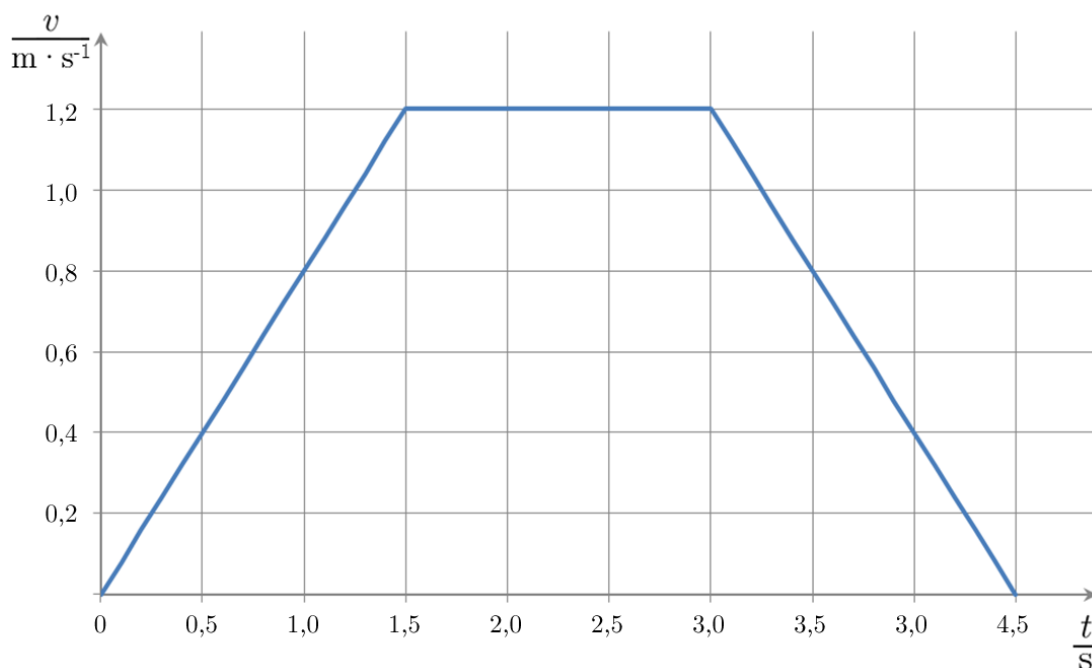
- Určete dobu Δt_1 jízdy do kopce a dobu Δt_2 jízdy s kopce.
- Určete velikost zrychlení a_1 vagónu při jízdě do kopce a velikost zrychlení a_2 při jízdě s kopce.
- Sestrojte na milimetrový papír graf závislosti polohy předního konce vagónu na čase během jeho jízdy nahoru a zpět, tj. graf funkce $x = x(t)$. Měřítka na svislé ose volte tak, aby bylo možné vynést i hodnotu $x = 90 \text{ m}$.
- Určete s přesností na dvě platné číslice s využitím sestaveného grafu velikost rychlosti běžce, jestliže se během pohybu dvakrát ocitl na úrovni předního okraje vagónu.

2. Výtah

Osobní výtah tvoří kabina o hmotnosti $m_0 = 300 \text{ kg}$ zavěšená na laně vedeném přes pevnou kladku poháněnou elektromotorem a železobetonový panel o téže hmotnosti m_0 zavěšený na opačném konci lana jako protizávaží. Do kabiny nastoupil člověk o hmotnosti $m = 80 \text{ kg}$ a cestoval nahoru do následujícího patra. Závislost rychlosti výtahu na čase udává graf.

- Určete práci W_1 elektromotoru během zrychlování výtahu, práci W_2 elektromotoru během rovnoměrného pohybu výtahu a práci W_3 elektromotoru během zpomalování výtahu.
- Určete průměrný výkon P elektromotoru během celé jízdy výtahu a maximální okamžitý výkon P_{max} elektromotoru během jeho činnosti.

Tíhové zrychlení je $g = 9,81 \text{ m} \cdot \text{s}^{-2}$. Třecí síly a hmotnosti kladky a lana považujte za zanedbatelné.

3. Rozhledna

Z rozhledny z místa ve výšce $h_0 = 19$ m nad zemí hodíme míček svisle dolů tak, že dopadne za čas $t_1 = 1,3$ s.

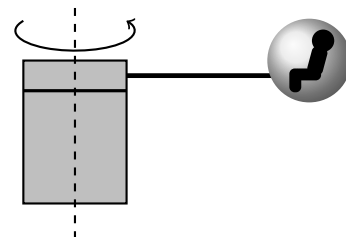
- Určete velikost počáteční rychlosti v_0 .
- Určete, v jaké vzdálenosti d od paty věže dopadne, hodíme-li jej rychlostí o stejné velikosti v_0 vodorovně.
- Určete dobu letu t_2 , hodíme-li míček rychlostí stejné velikosti v_0 svisle vzhůru.
- Určete ve všech třech případech velikost rychlosti dopadu v_{d1} , v_{d2} a v_{d3} .

Řešte nejprve obecně, pak pro dané hodnoty. V obecném řešení částí b), c), d) považujte veličinu v_0 za známou. Tíhové zrychlení je $g = 9,81$ m · s⁻². Odpor vzduchu zanedbejte.

4. Centrifuga

Centrifugu pro výcvik kosmonautů tvoří kabina umístěná na konci vodorovného ramene. Druhý konec ramene je spojen s rotorem elektromotoru se svislou osou otáčení. Kosmonaut o hmotnosti m v kabině obíhá po vodorovné kružnici o poloměru r .

- Kabina obíhá s frekvencí f . Určete velikost setrvačné odstředivé síly působící v rotující soustavě na kosmonauta.
- Určete při frekvenci f přetížení $k = \frac{F}{F_G}$, kde F je velikost výslednice tíhové a setrvačné odstředivé síly působící na kosmonauta v rotující soustavě.
- Určete periodu T_k , při níž kosmonaut pociťuje k -násobné přetížení.

Řešte nejprve obecně, pak pro hodnoty $m = 70$ kg, $r = 4,5$ m, $f = 0,35$ Hz, $g = 9,81$ m · s⁻². Periody T_k v části c) vypočtete pro $k = 2, 3, 4, 5, 6$.